

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ ДІТЕЙ-СИРИТ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гусенко А. А.

Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка, milashka@gmail.com

Науковий керівник : кандидат філософських наук, доцент А. В. Вертель

З народження людина вступає у міжособистісні стосунки з оточуючими людьми. Без взаємодії у спілкуванні не може сформуватися її психіка. У результаті міжособистісного спілкування дитина пізнає світ, себе, засвоює мову, норми взаємозв'язків дорослих, своїх однолітків. Все, що дитина дошкільного віку навчиться приймати та осмислювати, виникає у міжособистісному спілкуванні з дорослими та з дітьми.

Характерною ознакою дітей-сиріт є те, що більшість з них не вміє спілкуватися, їм важко домовитися один з одним. Проблеми, які відчуває дитина-сирота у міжособистісному спілкуванні, особливо в організації колективної ігрової діяльності, позначаються на її моральному і розумовому розвитку, оскільки досвід спілкування та спільна діяльність – це фундамент її майбутнього особистісного розвитку.

Міжособистісні стосунки є системою різноманітних, вибіркових, усвідомлених і емоційно важливих зв'язків. Міжособистісні стосунки – це взаємозв'язки між людьми, що суб'єктивно переживаються, об'єктивно проявляються в характері і способах взаємних впливів, людей один на одного в процесі спільної діяльності та спілкування. Міжособистісні стосунки у дітей дошкільного віку відрізняються розширенням контактів, зростанням ролі однолітка, формуванням стійких почуттів симпатії чи антипатії, дружніх переваг, посиленням ролі групи у різних видах діяльності, особливо у провідній діяльності – ігровій.

Ігрова діяльність є найважливішим видом діяльності у дошкільному віці, безпосередньо впливає на формування та розвиток міжособистісних стосунків. Для дітей дошкільного віку гра як головна форма організації дитячого життя допомагає їм набутися якості доброзичливого ставлення до людей, бажання та прагнення зробити їм приємно, стати членом колективу, знайти друзів, набутися соціальний досвід взаємодії та співробітництва.

Для визначення психологічних особливостей міжособистісних стосунків у дітей-сиріт дошкільного віку нами було проведено емпіричне дослідження за трьома методиками.

Нами було проведено емпіричне дослідження психологічних особливостей міжособистісних стосунків дітей-сиріт дошкільного віку. Дослідження проведено на базі Сумського дитячого будинку імені С. П. Супруна. У дослідженні взяли участь 19 дітей дошкільного віку (11 хлопців та 8 дівчат). Для проведення діагностичного дослідження використовувалися наступні психодіагностичні методики: 1. Методика «Секрет» Т. А. Рєпіної. 2. «Метод проблемних ситуацій» Є. О. Смірної, В. М. Холмогорової. 3. Метод психолого-педагогічного спостереження.

Результати діагностики: 1) міжособистісні стосунки у дітей-сиріт дошкільного віку сформовані недостатньо; 2) переважають діти із середніми показниками здатності розпізнавати та розуміти емоційний стан іншого, готовності враховувати емоційний стан однолітка, співпереживати; 3) переважають діти із середнім рівнем розвитку вміння проявляти емпатичні реакції, емоційно включатись у дії однолітків; висловлювати їм співпереживання; 4) у міжособистісних стосунках є досить висока напруженість і конфліктність; 5) діти з низьким рівнем розвитку міжособистісних стосунків порушують соціальні норми та права інших дітей; 6) діти-сироти виявили такі якості як грубість, замкнутість, мовчазність, ябедництво, нездатність виконувати правила

Результати показали, що міжособистісні стосунки у дітей-сиріт дошкільного віку сформовані недостатньо. Рівень доброзичливих

взаємовідносин у групі низький. У групі з 19 дітей-сиріт виявлено 5 дітей які за соціальним статусом визначені як «неприйняті», і 6 – як «ізольовані».

Серед дітей-сиріт дошкільного віку переважають діти із середнім рівнем здатності розпізнавати та розуміти емоційний стан іншого; готовності враховувати емоційний стан іншої людини, співпереживати; вмінням виявляти емпатичні реакції, емоційно включатись у дії однолітка; висловлювати співпереживання однолітку. У третини дітей недостатньо сформовані навички та вміння прояву співчуття іншій дитині, допомоги у конкретній справі, без будь-яких умов та очікування похвали; вирішення проблеми з урахуванням інтересів іншої людини; конструктивної взаємодії.

Також в аналізованій групі дітей-сиріт дошкільного віку проявляється низьке вміння грати в колективі. В основному в ній переважають невеликі ігрові об'єднання, що складаються з 2-3 осіб. Що заважає повноцінному розвитку міжособистісного спілкування. У стосунках дітей є досить висока напруженість, виникають сварки та конфлікти, тому що діти у яких формуються поведінкові та емоційні розлади негативно впливають на інших дітей.

Для формування ефективних міжособистісних стосунків дітей-сиріт дошкільного віку, набуття ними позитивного соціального та емоційного досвіду нами розроблено програму корекції і розвитку міжособистісних стосунків дітей-сиріт дошкільного віку засобами ігрової діяльності. Розроблено комплекс занять ігрової діяльності, спрямований на створення умов для розвитку міжособистісних стосунків у дітей дошкільного віку. Складено тематичний план занять, підібрано картотеку ігор, які сприяють формуванню міжособистісних стосунків.